

Täysistunto

Torstai 24.9.2020 klo 16.01—17.47

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 13/2020 vp
Valiokunnan mietintö StVM 20/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 20/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.00 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen työllisyystavoite edellyttää, että sellaisten ryhmien, joiden työllisyysaste on keskimääräistä matalampi, kuten osatyökykyisten, nuorten, ikääntyvien ja maahanmuuttajataustaisten, osallistumista työmarkkinoille lisätään. Tämä on aivan oikea tavoite. Lakia kuntouttavasta työtoiminnasta on pidetty hiukan epäselvänä. Kuntouttavaan työtoimintaan on ohjautunut ihmisiä, jotka sinne eivät kuulu. Osa kuntouttavassa työtoiminnassa olevista ihmisistä ei ole saanut lain edellyttämää sosiaalipalvelua.

Lakiesityksessä ei säädetä kunnille uusia tehtäviä. Nyt tehtävillä lainsäädännön tarkennuksilla kirjataan olemassa olevat sosiaalihuollon lainsäädännön periaatteet aikaisempaa selkeämmin. Tarkoituksena on lisätä kuntouttavan työtoiminnan tavoitteellisuutta, sosiaalista vaikuttavuutta ja elämänlaadun parantamista. Esityksen perusteluissa siis selkeytetään kuntouttavan työtoiminnan asemaa sosiaalipalveluna.

Esitys vahvistaa asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon. Lakiin tehtävillä tarkennuksilla halutaan varmistaa, että lainsäädännölle asetetut tavoitteet toteutuvat nykyistä paremmin.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on pitänyt mietinnössä tärkeänä yhteisten laatukriteerien laatimista tuki-, ohjaus- ja valmennuspoluille. Tämä on aivan oikea huomio. Pidän myös järkevänä, että kuntouttavan työtoiminnan tuki ja ohjaus voitaisiin toteuttaa monella eri tavalla. Tukea ja ohjausta voisi hankkia myös yritysmaailmasta palveluntuottajalta tai sisällyttää kokonaisuuksiin, joita kolmannen sektorin toimijat tuottavat tehtyjen sopimusten perusteella. Ja totta kai myös kunta voi tuottaa tuen ja ohjauksen itse. Esityksen mukaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee kuulua henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Tämä on hyvin järkevää.

Puhemies! Tässä kohdin marssijärjestys on hyvin selvä. Lain mukaan ensin on aina selvitettävä mahdollisuus tarjota henkilölle työtä. Vasta, jos henkilö ei työ- tai toimintakyvyn

Pöytäkirjan asiakohta PTK 118/2020 vp

rajoitusten vuoksi voi osallistua TE-palveluihin tai työhön, suunnitelmaan sisällytetään kuntouttava työtoiminta. Näin on hyvä.

17.03 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Lakimuutos on selvästi tarpeellinen ja vie kuntouttavan työtoiminnan sääntelyä oikeaan suuntaan. Tarkoituksena on lisätä kuntouttavan työtoiminnan tavoitteellisuutta ja yksilöllisyyttä. Kuntouttavaa työtoimintaa voidaan järjestää pitkään työttömänä olleelle työllistymisen edistämiseksi, elämänhallinnan ja toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä osallisuuden ja elämänlaadun parantamiseksi asiakkaan yksilöllisen tilanteen ja tarpeen mukaan. Esityksen perusteluissa selkeytetään kuntouttavan työtoiminnan asemaa sosiaalipalveluna. Selkeyttämällä kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ja tarkoitusta sekä vahvistamalla vaatimusta henkilölle annettavasta tuesta ja ohjauksesta voidaan varmistaa, että kuntouttava työtoiminta toteutetaan yksilöllistä tarvetta vastaavasti. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen tulee aina lähteä työttömän tarpeista käsin, mutta valitettavasti näin ei aina nykyisellään ole.

Arvoisa puhemies! Kuntouttavassa työtoiminnassa pyritään parantamaan henkilön elämänhallintaa sekä luomaan edellytyksiä työllistymiselle sekä julkisiin työvoimapalveluihin osallistumiselle. Aivan kuten mietinnössä todetaan, kuntouttavaan työtoimintaan ei tule ohjata sellaisia työttömiä, jotka kykenevät työhön tai osallistumaan työvoimapalveluihin. Kuntouttavalla työtoiminnalla ei myöskään tule korvata palkkatuettua tai muuta työsuhteista työtä. Valitettavasti kuntouttavan työtoiminnan tavoitteet, sisältö ja kohderyhmä eivät nykyisin aina toteudu tarkoitettulla tavalla, sillä kunnilla on taloudellisia kannustimia järjestää kuntouttavaa työtoimintaa massamuotoisena toimintana. Aivan kuten valiokunta toteaa, vaikuttavuuden tulisi ohjata palvelun järjestämistä sen sijaan, että kuntien päätöksiä ohjaavat kuntouttavan työtoiminnan budjettivaikutukset. Näihin kannustinongelmiin tulisi työllisyyspalveluiden ja niiden rahoituksen jatkokehittämisessä kiinnittää huomiota. Pian alkavissa kuntakokeiluissa on vaarana, että kuntouttavan työtoiminnan käyttö lisääntyy myös niillä kohderyhmillä, joilla kuntouttava työtoiminta ei ole oikea palvelu, tai että kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään massamuotoisena palveluna osallistujan yksilölliset tarpeet sivuuttaen. Näin ollen on tärkeää nimenomaan tässä vaiheessa selvittää kuntakentälle sitä, kenelle, miten ja millä tavoitteilla kuntouttavaa työtoimintaa on lain mukaan tarkoitettu järjestettävän.

Arvoisa puhemies! Laissa olevan määrittelyn mukaan kuntouttavaan työtoimintaan kuuluu erilaisia henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Säännöksen mukaan palveluihin voi kuulua yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaa. Säännöksessä säädetään myös tuen, ohjauksen ja valmennuksen toteuttamistavasta. Sen voi toteuttaa paitsi henkilökohtaisena myös ryhmässä toteutettavana palveluna taikka yhdistettynä muihin palveluihin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on nähnyt ongelmallisena, että lain sanamuoto mahdollistaa palvelun järjestämisen myös vain ryhmämuotoisena. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa mietinnössä, että aktivointisuunnitelmassa määritellään tarkemmin kunkin asiakkaan ja hänen toimintakykynsä kannalta sopivin palvelun toteuttamistapa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että palvelu tulee toteuttaa asiakkaan tarpeen mukaisena ja siten aina tarvittaessa yksilöllisenä. Valiokunta korostaa myös osaamisen ja koulutuksen huomioonottamista kuntouttavan työtoiminnan toteuttamisessa yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Arvoisa puhemies! Tämä laki vie kuntouttavan työtoiminnan sääntelyä oikeaan suuntaan, mutta asiantuntijakuulemisissa tuli selkeästi esiin tarve laajempaan uudistukseen ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 118/2020 vp

heikommassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palveluiden laajempaan kehittämiseen. Muun muassa kuntouttavan työtoiminnan suhdetta sosiaaliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen sekä TE-palveluihin kuten myös eri etuuksien välisiä suhteita tulisi selkeyttää. Lisäksi tarvitaan merkittäviä panostuksia mielenterveys- ja päihdepalveluihin sekä velkaneuvontaan, sillä näihin kysymyksiin liittyvät ongelmat ovat joidenkin työllistymisen esteenä. Lausunnoissa kävi ilmi, että on esiintynyt tilanteita, joissa kuntouttava työtoiminta on katkennut henkilön siirtyessä kuntoutusrahalle ilman, että tarjolla on sosiaalista kuntoutusta. Tähän kiinnitti huomiota myös työ- ja tasa-arvovaliokunta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitääkin mietinnössään välttämättömänä, että mahdollisuudet laajentaa kuntouttavan työtoiminnan kohderyhmää myös kuntoutusrahaa saaviin selvitetään jatkovalmistelun yhteydessä huolellisesti. Tämä on mielestäni tärkeä huomio, sillä ei voi olla niin, että henkilön päästessä kuntoutusrahalle hänelle suunnatut tarpeenmukaiset kuntoutustoimenpiteet loppuvat.

Arvoisa puhemies! Koska kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, tulee kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla ihmisellä olla nimetty sosiaalihuoltolain tarkoittama omatyöntekijä, jolle kuuluu vastuu asiakkaan aktivointisuunnitelmassa sovittujen sosiaalipalvelujen toteuttamisen seurannasta ja asiakkaan tilanteen tarpeenmukaisesta arvioinnista. On tärkeää, että vastuu kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelman tekemisestä on kunnan sosiaalitoimella ja että palvelutarpeen arvioinnista vastaavalla henkilöllä on tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon koulutus. Kuntaliitto arvosteli, että tämä vaatimus antaa kunnille uuden tehtävän ja lisää kustannuksia. Näin ei kuitenkaan ole, sillä jo voimassa oleva laki edellyttää sosiaalityöntekijän mukanaoloa aktivointisuunnitelman ja palvelutarvearvion laadinnassa ja seurannassa, minkä perusteella kuntouttavaan työtoimintaan osallistutaan. Tämä väärinymmärrys kertookin nähdäkseni selkeästi sen, että kuntouttavan työtoiminnan tarkoitusta ei ole kaikkialla ymmärretty oikein, ja sen, että kuntouttavan työtoiminnan roolia osana sosiaalipalveluita on todella tarpeen selkeyttää. Lisäksi eri lakien mukaisten työllisyyspalveluiden ammattipätevyysvaatimuksia on pidetty sekavina, ja valiokunta toteaa, että ammattipätevyysvaatimuksia eri lakien mukaisissa työllisyyspalveluissa tulee selkeyttää. On myös syytä selkeyttää ja ohjata kuntouttavan työtoiminnan laatuvaatimuksia. Sote-valiokunta pitääkin kuntouttavan työtoiminnan kehittämisen ja maanlaajuisesti samantasoisien palvelun kannalta tärkeänä, että tuki-, ohjaus- ja valmennuspalveluille laaditaan yhtenäiset laatukriteerit.

Huoli kuntien kyvystä rahoittaa palvelut, huoli kuntouttavan työtoiminnan valtion korvaustason jälkeensä jäämisestä sekä huoli sosiaalihuollon ammattihenkilöstön saatavuudesta on kuitenkin aito. Toivoisin, että hallitus voisi mahdollisuuksien mukaan tarkastella kuntouttavan työtoiminnan kuntakorvausten tasoa, samoin kuin osallistujille maksettavien päiväkorvausten tasoa, sillä ne ovat pahasti jälkeensä jääneet.

Arvoisa puhemies! Esitys on hyvä, mutta on olemassa selkeä tarve jatkokehittää heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluita ja palveluiden rahoituksen lainsäädäntöä kokonaisuudessaan, ja tähän myös sote-valiokunta kannustaa. Tämä lakiesitys selkeyttää myönteisellä tavalla kuntouttavan työtoiminnan tarkoitusta, toteuttamistapaa, kohderyhmää ja sisältöä. Toiminnan tavoitteellisuus ja yksilöllisyys korostuu. Vaikka laki etenee nyt oikeaan suuntaan, on tarpeen varmistaa, että kuntouttavan työtoiminnan järjestämisessä kuntakentällä [Puhemies koputtaa] ja myös tulevaisuudessa kuntakokeiluissa toimitaan lain hengen ja kirjaimen mukaisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 118/2020 vp

17.10 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Nyt on tarkoitus muuttaa kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia ja tarkentaa kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tuottamista koskevaa sääntelyä.

Kuntouttavan työtoiminnan kehittämisestä on puhuttu pitkään, sillä nimestään huolimatta toiminta ei välttämättä ole ollut kuntouttavaa. Kuntouttavaan työtoimintaan on ohjattu henkilöitä, joille tämä toimintamuoto ei ole ollut oikea, ja toisaalta kuntouttavaan työtoimintaan eivät ole päässeet ne henkilöt, jotka olisivat siitä hyötynneet. Myös toiminnan laatu on ollut hyvin epätasaista. Lisäksi kunnat ovat käyttäneet kuntouttavaa työtoimintaa myös säästökeinona, sillä kunta saa kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen valtion korvauksen työllisyysmäärärahoista, ja kuntouttava työtoiminta vähentää myös kunnan työmarkkinatukimenoja.

Nyt lakiin lisätään kuntouttavan työtoiminnan sisällön määrittelyä koskeva säännös, eli kuntouttavaan työtoimintaan tulee aina sisältyä myös henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus, joka kirjataan myös aktivointisuunnitelmaan ja monialaiseen työllistymissuunnitelmaan. Lisäksi aktivointisuunnitelmaan kirjataan kuntouttavan työtoiminnan tavoite. Tuki, ohjaus ja valmennus voi olla paitsi henkilökohtaista myös ryhmässä toteutettavaa palvelua taikka muihin palveluihin yhdistettynä toteutuvaa palvelua. Itse kuitenkin korostan henkilökohtaisen rinnallakulkijan merkitystä, sillä itselläni on hyviä kokemuksia juuri tämänkaltaisesta henkilökohtaiseen kohtaamiseen perustuvasta tuesta ja avusta. Näillä toimenpiteillä on tarkoituksena lisätä kuntouttavan työtoiminnan tavoitteellisuutta työllistymisen edistämiseksi sekä toiminnan sosiaalista vaikutusta ja osallisuuden ja elämänlaadun parantamista asiakkaan yksilöllisen tilanteen mukaan. Kuntouttavan työtoiminnan asema sosiaalipalveluna on tarkoitus vahvistaa.

Puhemies! Valiokunnan mietinnössä on hyvin selkeytetty kuntouttavan työtoiminnan rooli ja tavoite. Siellä todetaan, että kuntouttavassa työtoiminnassa pyritään parantamaan henkilön elämänhallintaa sekä luomaan edellytyksiä työllistymiselle ja julkisiin työvoimapalveluihin osallistumiselle. Kuntouttavaan työtoimintaan ei tule ohjata sellaisia työttömiä, jotka kykenevät työhön tai osallistumaan työvoimapalveluihin. Kuntouttavalla työtoiminnalla ei myöskään tule korvata palkkatuetta tai muuta työsuhteista työtä. Jotta muutos todella tapahtuu, on välttämätöntä seurata lain toteutumista ja vaikutuksia huolellisesti.

Puhemies! Minusta on erittäin tärkeää, että mietinnössä on tuotu esille tarve laajempaan uudistukseen ja heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palvelujen kehittämiseen. Näitä tarpeellisia muutoksia ovat muun muassa: Työtoiminnan suhdetta sosiaaliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen sekä TE-palveluihin tulisi selkeyttää, ja sama koskee myös eri etuuksien välisiä suhteita. Lisäksi merkittäviä panostuksia tarvitaan mielen-terveys- ja päihdepalveluihin. Myös velkaneuvonta pitäisi huomioida kuntouttavan työtoiminnan palveluissa. Edelleen on kiinnitetty huomiota kuntien kannustimiin tarjota palveluja siten, että niiden vaikuttavuutta voitaisiin parantaa nykyisestä sen sijaan, että kuntien päätöksiä ohjaavat kuntouttavan työtoiminnan budjettivaikutukset. Ja näiden lisäksi vielä osaamisen kehittämiseen ja koulutukseen tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota kuntouttavan työtoiminnan toteuttamisessa.

Puhemies! Tämä on hyvä lakimuutos ja askel oikeaan suuntaan, mutta paljon jää vielä kehitettävää. — Kiitos.

17.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tässä esityksessä siis tehdään tiettyjä muutoksia kuntouttavaan työtoimintaan, ja nämä muutokset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 118/2020 vp

ovat hyviä ja tarpeellisia. Kuntouttavalla työtoiminnallahan tavoitellaan sitä, että pystyttäisiin parantamaan ihmisten omaa elämänhallintaa ja toisaalta sitten sen kautta luomaan edellytyksiä aidolle työllistymiselle ja näin työn syrjään kiinni pääsemiselle. Tässähän valiokunta toteaa hyvin, että kuntouttavaan työtoimintaan ei tule ohjata sellaisia työttömiä, jotka kykenevät työhön tai osallistumaan työvoimapalveluihin.

Kiinnitin itse sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä huomion myös siihen, että valiokunta nosti esille asiantuntijakuulemisissa esille tulleen tarpeen laajempaan uudistukseen ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden palvelujen kehittämiseen. Tästä tulee varsin paljon kyllä palautetta ihmisiltä.

Valiokunnan mukaan tarvitaan myös merkittäviä panostuksia mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Sen takia ihmettelen, että Marinin hallitus ei terapiatakuuta ole vielä ensi vuonnakaan toteuttamassa. Se olisi yksi tärkeä osa tätä kokonaisuutta ja täydentäisi myös näiden ihmisten palveluiden saatavuutta. Terapiatakuun kustannuksethan ovat noin 35 miljoonaa, mutta sen taloudelliset tulot ovat merkittävästi paljon suurempia, eli se tuottaisi itse itsensä takaisin, ja olisihan se ennen muuta myös inhimillistä, jos tämä terapiatakuu saataisiin voimaan. Sen takia täytyy kysyä, loppuivatko rahat oikeasti siinä vaiheessa, kun terapiatakuusta olisi pitänyt tehdä päätös Marinin hallituksen budjettiriihessä.

Kokoomus tulee esittämään terapiatakuun toteuttamista ensi vuoden budjettiin, ja toivottavasti sille silloin löytyy ymmärrystä myös salin vasemmalta laidalta. Avithan ovat myös puuttuneet kuntouttavaan työtoimintaan useampia kertoja, väärinkäytöksiin siinä, minkälaista toimintaa kuntouttavan työtoiminnan kautta toteutetaan. On hyvä, että tämä valvonta toimii, ja tätä valvontaa pitää tehdä ja myös huolehtia siitä, että kuntouttavassa työtoiminnassa ei teetetä sellaista työtä, joka voitaisiin teettää vaikkapa näillä samoilla henkilöillä aivan aitona palkkatyönä. Se on tämän järjestelmän väärinkäyttämistä, ja on hyvä, että avit sitä valvovat.

Kyse on siitä, millä tavalla me saamme ihmisiä työelämään. Haluan antaa kiitosta vasemmistohallitukselle siitä, että budjettiriihessä hallitus hyväksyi työllisyysmallin, jota muun muassa SAK, STTK ja myös nykyinen hallituspuolue, viime kaudella oppositiossa ollut, vasemmistoliitto vastustivat, eli tämän aktiivimalli kakkosen, joka nyt budjettiriihessä päätettiin toteuttaa. Mallihan meni nyt SDP:n, vasemmistoliiton, keskustan, vihreiden ja RKP:n hallituksessa läpi, vaikka viime vaalikaudella sitä varsin kiivaasti erityisesti vasemmistoliitosta vastustettiin. Oppositiokaudellaan vasemmistoliitto vastusti aika lailla tiukasti tätä omaehtoisen työn mallia, jonka se nyt päätti budjettiriihessä toteuttaa. Se toivottavasti myös tulee omalta osaltaan auttamaan ihmisiä pääsemään töihin. Sehän on hyvin pitkälle sama malli, joka viime kaudella kaatui, eli näin tuo aktiivimalli on otettu takaisin käyttöön.

Arvoisa puhemies! Itse asiassa voisi sanoa, että parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Nyt kun vasemmistohallitus aktiivimalli kakkosen toteuttaa, niin se todennäköisesti tulee parantamaan meidän maamme työllisyyttä. Ja itse asiassa arviot ovat sellaisia, että jos tuota oppositiosta tehtyä vastustusta ei viime kaudella olisi ollut ja jos SAK ja muu ay-liike olisivat sen silloinkin voineet hyväksyä, niin itse asiassa meillä olisi jo 10 000 työllisen lisäys nyt rullaamassa. Mutta todetaan, että kiitos, että lopulta vasemmistoliittokin tässä taipui.

17.20 Anna Kontula vas: Arvoisa puheenjohtaja! Jos palataan takaisin pykälän aiheeseen: Olen ollut yhdeksän ja puoli vuotta kansanedustaja. Huomattavasti pidempään olen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 118/2020 vp

säättänyt tavalla tai toisella kuntouttavan työtoiminnan ongelmien, väärinkäytön ja laiminlyöntien kanssa. Tänä aikana olen seurannut lukuisia keskusteluja liittyen kuntouttavaan työtoimintaan ja sen ongelmiin — keskusteluja julkisuudessa, keskusteluja tässä salissa — ja lukuisia valtiopäivätoimia eri puolueiden, eri kansanedustajien toimesta. On tehty lakimuutoksia, on lähetetty ohjeistuksia ministeriöstä, on tehty korjausliikkeitä, mutta ongelmia ei ole saatu ratkaistua. Tätä historiaa vasten tämä lakiesitys on ehdottomasti tervetullut mutta ei riittävä.

Lakimuutoksessa tehdään lukuisia tarkennuksia, joilla ei niinkään muuteta vallitsevaa oikeustilaa vaan pyritään selventämään sitä sellaisella tavalla, että kenttä myös vallitsevaa oikeustilaa noudattaisi. Kuitenkin siinä eräänlaiseksi porsaanreiäksi edelleen jää, että yksilöohjaukseen ei velvoiteta kuntouttavan työtoiminnan järjestäjää. Pykälä on muotoiltu niin, että vaikka jokaiselle kuntouttavaan työtoimintaan määrättävälle tai suostutellulle tehdään yksilöllinen aktivointisuunnitelma, koko kuntouttavan työtoiminnan aikana hänelle ei tarvitse järjestää yhtään henkilökohtaista, yksilöllistä keskustelua, ohjausta, tukitukiota jonkun ammattilaisen kanssa.

Me tiedämme, että kunnilla on voimakas taloudellinen kannustin ryhmäohjaukseen, joka tulee huomattavasti halvemmaksi: miksi hoitaa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat yksi kerrallaan, kun voit hoitaa 20 yhdellä iskulla? Me tiedämme myös, että kuntouttavan työtoiminnan varsin synkkä historia ei tue sitä optimistista oletusta, että kun valiokuntien mietinnöissä esitetään toive siitä, että nyt ihan oikeasti sitten mennään niiden yksilöllisten tarpeiden mukaan, niin sitten oikeasti näin kentällä myös tapahtuisi. Ei ole millään edellisellä kierroksella tapahtunut — miksi tapahtuisi nyt?

Muistetaan, että kuntouttavan työtoiminnan kohderyhmänä ovat ihmiset, joidenka elämäntilanne, henkilökohtaiset kyvyt, henkilökohtainen jaksaminen ovat sillä tasolla, että he eivät kykene mihinkään muuhun työllisyyspalveluun. He ovat esimerkiksi niin huonossa kunnossa, että he eivät kykene sataprosenttisesti palkkatuettuun työhön järjestöissä, joka kuitenkin on sellainen työvoimapalvelumuoto, johonka aika isollakin työkyvyttömyysprosentilla pystytään osallistumaan. Eli kysymys on sellaisista ihmisistä, jotka järjestäen tarvitsevat jonkinlaisia apua elämänsä, terveytensä, osaamisensa kuntoon laittamiseksi — vahvaa apua. Ja tässä tilanteessa me kuitenkin oletamme, että sieltä löytyy sellaisia yksilöitä ihan ryhmiksi asti, jotka eivät sellaista yksilöllistä tukea tarvitse, edes yhtä keskustelusessiota koko kuntouttavan työtoiminnan aikana.

No, tältä pohjalta — vaikka ilolla tervehdin tätä lakimuutosta ja olen tyytyväinen, että se on saatu aikaiseksi, kiitän siitä tätä hallitusta — pidän ilmeisenä, että tämä saaga ei ole vielä lopussa, että me tähän asiaan vielä palaamme ja että vielä monet itkut itketään ennen kuin tämä kuntouttavan työtoiminnan asia on saatu sille mallille, että oikeustila toteutuu myös käytännössä.

17.24 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia on paikallaan selkeyttää, koska nykyisellään sitä on pidetty hieman epäselvänä. Kuntouttavaan työtoimintaan on nykyisen lain puitteissa ohjattu myös ihmisiä, jotka eivät sinne kuulu. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu ainoastaan niille, jotka eivät työ- tai toimintakykynsä rajoitusten vuoksi pysty osallistumaan TE-palveluihin. Kuntouttava työtoiminta on siis toissijainen palvelu TE-palveluihin nähden. Uudistuksessa tämä ei muutu. Esityksen perusteluissa selkeytetään kuntouttavan työtoiminnan asemaa sosiaalipalveluna.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 118/2020 vp

Arvoisa puhemies! Hallituksen työllisyystavoite edellyttää, että niiden ryhmien, joiden työllisyysaste on keskimääräistä matalampi, osallistumista työmarkkinoille lisätään nykyisestä. Tällaisia ryhmiä ovat vaikeasti työllistyvät, nuoret, ikääntyvät, maahanmuuttajataustaiset ja osatyökykyiset. Hallitusohjelmaan kirjattiin myös seuraava teksti: ”Kuntouttavan työtoiminnan järjestelmä uudistetaan sosiaalisella kuntoutuksella, jossa otetaan huomioon pitkäaikaistyöttömän tai heikossa työmarkkina-asemassa olevan henkilön yksilöllinen kuntoutustarve työelämävalmiuksien vahvistamiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden turvaamiseksi.” Käsittelyssä oleva lakiesitys vastaa asetettuihin tavoitteisiin.

17.26 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Sinänsä varmaan on tarpeen päivittää tätä kuntouttavaa työtoimintaa koskevaa lainsäädäntöä, ja tämä valiokunnan päätösehdotus onkin yksimielinen. Epäilen, että se on yksimielinen sen takia, että tässä ihan lopussa valiokunta toteaa, ja nyt lainaan: ”Valiokunta nostaa esille huolen kuntien kyvystä rahoittaa palvelut, kuntouttavan työtoiminnan valtion korvaustason jälkeenjääneisyydestä sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön saatavuudesta.” Tämä on erittäin tärkeä kohta tässä valiokunnan mietinnössä, koska jos katsoo esimerkiksi Tampereen kaupungin lausuntoa — puhutaan yhdestä Suomen suurimmista kaupungeista, joka on käyttänyt useita miljoonia vuodessa omaa rahaansa työllisyyden hoitoon — niin siellä hyvin selkeästi kerrotaan juuri näistä ongelmakohdista, siitä, miten kuntien on mahdollista rahoittaa nämä palvelut, ja ennen kaikkea siitä, että kun vaaditaan, että sosiaalihuollon ammattihenkilöstöä tarvitaan entistä enemmän tämän kuntouttavan työtoiminnan organisoimiseen ja ammattipätevyysvaatimuksia nostetaan, niin tämä on tosiasiallisesti monille kunnille todella vaikea tehtävä ratkaista.

Me tiedämme kaikki, että sosiaalialan ammattilaisista on huutava pula ja heitä on vaikea rekrytoida. Tämä koskee isoja kuntia, se koskee pieniä kuntia, se koskee niin sanottua Kasvu-Suomea, suurimpia kasvualueita, se koskee myös pienempiä seutukaupunkeja, se koskee maaseutua. Eli sen takia olisi aika tärkeää, että kun me täällä teemme lainsäädäntöä, jossa me velvoitamme, että kuntien pitää sinänsä tärkeää tehtävää eli kuntouttavaa työtoimintaa hoitaa, niin heille myös annettaisiin sellaiset resurssit ja lain ohjeistus olisi sellainen, että siitä tehtävästä olisi mahdollista selviytyä. Valitettavasti ennustan, että tässä tulee kyllä ongelmia olemaan jatkossakin, koska nyt tämä kriteeristö nimenomaan henkilökunnan ammattipätevyysvaatimusten osalta on liian tiukka, kuten tuo valiokunnan mietintökin sanoo — vaikka ei sinänsä muutosta sinne esitäkään, niin tämä huoli on täällä tullut. Myös kun tiedetään, mikä on kuntien rahoitustilanne tällä hetkellä, niin tämä asia on kyllä todella haasteellinen, että miten tässä sitten käytännössä kunnat tulevat niistä velvoitteista, jotka tässä asetetaan, selviämään. Ja olisi tietysti ennen kaikkea palveluja tarvitsevien työttömien etu, että kunnat kykenisivät nämä tehtävät järjestämään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 13/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.